

Fuvarozási szerződés

A fuvarozási szerződés fogalma

A fuvarozási szerződés létrejötte

A szerződés alanyai

A fuvarozó kötelezettségei

A fuvarozó kötelezettségei váratlan esemény kapcsán

A fuvarozó jogai

Több fuvarozó a kötelemben

A feladó és a címzett jogai és kötelezettsége

Felelősségi szabályok

A fuvarozó kártérítési kötelezettsége

A fuvarozó, vagy harmadik személy kártérítési követelése

A fuvarozási szerződés fogalma

A fuvarozási szerződés alapján a fuvarozó díjazás ellenében köteles a küldeményt rendeltetési helyére továbbítani és a címzettnek kiszolgáltatni.

Az áru fuvarozási szerződések jellemzője, hogy rendszerint valamely alapügylet - adásvételi, szállítási, vállalkozási szerződés - teljesítését segítik elő azáltal, hogy az átruházandó dolognak, vagy a szerződés teljesítéséhez szükséges alapanyagoknak a teljesítés helyére történő szállítását biztosítják. A fuvarozás lényege a küldemény adott helyről adott helyre való továbbítása. A szerződés további jellegzetességei, hogy a fuvarozó más részére vállalja tevékenység kifejtését (hasonlóan a vállalkozási és a megbízási szerződéshez), amely tevékenység során a más tulajdonában levő küldeményt őrzetében tartja (csakúgy, mint a letétnél). Emiatt aztán a fuvarozási szerződés több tradicionális szerződéstípus - pl. vállalkozás, letét - elemeit is magában hordozza.

A fuvarozási szerződés létrejötte

A fuvarozási szerződés minden esetben a fuvarozás elvállalásával jön létre, de jogszabály kimondhatja, hogy a küldemény átvétele jelenti a fuvarozás elvállalását. Ez a reálszerződési forma érvényesül a vasúti és a nemzetközi fuvarozásban is.

A fuvarozási szerződés nincs írásbeli alakhoz kötve, létrejöhet írásban, szóban és ráutaló magatartással is. (Pl. az előzőekben ismertetett szabály, nevezetesen, hogy a szerződés létrejöhet a küldemény átvételével, a ráutaló magatartás nevesített formája.)

A fuvarozási szerződés megkötésekor nagyon gyakori - vasúti áru fuvarozás esetén, pedig kötelező - a fuvarlevél kiállítása, ugyanis a fuvarozás lebonyolítását a fuvarlevél nagyban megkönnyíti, és a fuvarozásból adódó jogviták eldöntésénél bizonyító erővel bír.

Ha a felek fuvarlevelet állítanak ki, a fuvarlevél bizonyítékként szolgál, bizonyítja a fuvarozási szerződés létrejöttét és a küldemény átvételét. Az átvétel napja - ellenkező bizonyításig - az a nap, amelyen a fuvarozó a fuvarlevelet aláírta vagy lebélyegezte. Ez egy megdönthető vélelem, azaz bizonyítható, hogy az átvétel más időpontban történt. A feladó kívánságára a fuvarozó köteles a fuvarlevél általa aláírt vagy lebélyegzett másodpéldányát a feladónak átadni vagy átvételi elismervényt kiállítani.

A szerződés alanyai

A fuvarozási jogviszonynak három alanya van:

1. a feladó, aki a küldemény továbbítását megrendeli;
2. a fuvarozó: aki a küldeményt továbbítja
3. és a címzett: aki a küldeményt átveszi.

A jogviszony jellegzetessége, hogy fuvarozási szerződés csak a feladó és a fuvarozó között jön létre, amelyből a címzett közvetlenül jogokat szerez, és bizonyos kötelezettségek is terhelik. Előfordulhat, hogy a címzett és a feladó ugyanaz a személy, ez az eset akkor, ha valaki saját címére fuvaroztat. Amennyiben a harmadik alany különböző személy, a fuvarozó és a feladó között létrejött szerződés harmadik személy javára szóló ügylet.

A fuvarozási szerződés alanyaként feladói és címzeti pozícióban bárki szerepelhet, tehát magánszemély, jogi személy, és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet is.

Fuvarozói pozícióban az egyes fuvarfajtáknak megfelelően előfordulnak korlátozások (pl. nemzetközi áru fuvarozást csak erre szóló speciális engedéllyel lehet végezni).

A fuvarozó kötelezettségei

A fuvarozási szerződés alapján a fuvarozó díjazás ellenében köteles a küldeményt rendeltetési helyére továbbítani és a címzettnek kiszolgáltatni.

A fuvarozó kötelezettségei tehát két nagy területre bonthatók, ezek:

1. a küldemény továbbítása
2. és a küldeménynek a címzett részére való kiszolgáltatása.

A küldemény továbbítása körében a fuvarozó köteles a fuvareszközt megfelelő helyen és időben kiállítani, a fuvarozást haladéktalanul megkezdeni, illetőleg a küldeményt gazdaságosan, gyorsan és biztonságosan továbbítani a címzett részére.

A fuvarozó köteles a feladó utasításait követni. Ha a fuvarozó olyan utasítást kap, amely veszélyezteti a fuvarozás gazdaságos, gyors és biztonságos teljesítését, köteles erre a feladó figyelmét haladéktalanul felhívni .

Amennyiben a feladó az utasítást írásban (!) megismétli, a fuvarozó köteles az utasítást - a feladó veszélyére és költségére - végrehajtani. A fuvarozó köteles azonban megtagadni a feladó utasításának teljesítését, ha annak végrehajtásával mások személyét veszélyeztetné, vagy megkárosítaná mások vagyonát.

A fuvarozó kötelezettségei váratlan esemény kapcsán

Ha a fuvarozás valamilyen akadályba ütközik, a fuvarozó köteles a feladótól haladéktalanul utasítást kérni, hogy mit tegyen. Ilyen esetben a feladó köteles megfizetni a fuvardíj arányos részét és a fuvarozó költségeit, feltéve, hogy azok meg nem fizetésével gazdagodnék, valamint akkor is, ha a fuvarozó bizonyítja, hogy az akadályt a fuvarozás körén kívül felmerült ok idézte elő. Ha tehát a küldeményt a fuvarozó már meghatározott helyig elszállította, és onnan a feladó másik fuvarozó igénybevételeivel alacsonyabb fuvardíj ellenében tudja továbbítani a küldeményt a rendeltetési helyre, akkor a fuvardíj-különbséggel gazdagodna, így azt akkor is meg kell fizetnie az eredeti fuvarozónak, ha az a fuvarozást pl. a fuvareszköz hibája miatt nem tudta befejezni.

A fuvarozó a fuvarozás lebonyolításával kapcsolatos minden lényeges körülményről - különösen ha a küldeményt

kár érte, ha a fuvarozási határidő lényeges túllépése várható, ha a küldemény veszélybe került, vagy ha a küldemény kiszolgáltatása nem lehetséges - haladéktalanul köteles értesíteni a feladót. Az értesítés elmaradásából eredő károkért a fuvarozó felelősséggel tartozik. Idetartozik, hogy a küldemény kiszolgáltatása érdekében a fuvarozó köteles a címzettet haladéktalanul értesíteni a küldemény megérkezéséről. Ennek azért van nagy jelentősége, mert az értesítés kézhezvétele után a küldeménnyel való rendelkezés joga a címzettet illeti.

A fuvarozó jogai

A fuvarozó a fuvarozási díj, továbbá a fuvarozásra fordított szükséges és hasznos költségei megtérítését követelheti **§**. A fuvardíj mértéke főszabályként szabad megállapodás tárgya, de a tömegfuvarozást végző vállalkozásoknál ezt díjszabások állapítják meg. A fuvardíj az az ellenszolgáltatás, melyet a fuvaroztató a küldemény továbbításáért fizet. A fuvardíj magába foglal bizonyos, a fuvarozással rendszerint együtt járó költségeket is (pl. üzemanyag, adók, stb.). A fuvardíjat - feltéve, hogy a szerződés másként nem rendelkezik - a feladónak kell megfizetni. Ha a feladó nem fizet, a fuvarozó követelheti a fuvardíjat a címzettől is.

A fuvarozót a fuvardíj és a költségek erejéig törvényes és privilegizált zálogjog illeti meg azokon a dolgokon, amelyek a fuvarozással kapcsolatosan birtokába kerültek. A privilegizáltság azt jelenti, hogy a fuvarozó a zálogjoggal biztosított követelését más zálogjogosultakat megelőzően, bírósági eljárás nélkül, kereskedelmi forgalomban való értékesítéssel elégítheti ki. A fuvarozó köteles zálogjogát a többi fuvarozó általa ismert követeléseinek biztosítására is érvényesíteni, ha ezt elmulasztja, az előző fuvarozókkal szemben kezesként felel (vagyis, ha az előző fuvarozók fuvardíját a feladótól nem lehet behajtani, úgy azt a követelés érvényesítését elmulasztó fuvarozó köteles megfizetni).

Több fuvarozó a kötelemben

A fuvarozó jogosult más fuvarozó vagy fuvarozók igénybevételére (e jogosultságukkal általában akkor élnek a fuvarozók, ha a továbbításhoz több fuvarfajta igénybevétele szükséges. Több fuvarozó közreműködése esetén különbséget kell tennünk aszerint, hogy a fuvarozókat a feladó jelölte-e ki, vagy a fuvarozó közreműködőiként szerepelnek a jogviszonyban. Az első esetben minden fuvarozó önállóan felel a fuvarozási szerződés teljesítéséért. A második konstrukcióban a fuvarozásban részt vevő fuvarozók egyetemlegesen felelősek, vagyis bármelyikük szerződésszegése esetén a jogkövetkezmények valamennyikükkel szemben érvényesíthetők. Több fuvarozó közreműködése esetén mindegyik fuvarozó követelheti az őt megillető díj és költségek kiegyenlítését. Az első fuvarozó azonban érvényesítheti a feladóval szemben az őt követő, az utolsó fuvarozó pedig a címzettel szemben az őt megelőző fuvarozók díj- és költségkövetelését.

A feladó és a címzett jogai és kötelezettsége

A feladó a fuvarozás megkezdése előtt indoklás nélkül elállhat a szerződéstől, köteles azonban a fuvarozó kárát megtéríteni **§**. A feladót a küldemény kiszolgáltatásáig (vagy amíg a címzett a küldeménnyel nem rendelkezett) megilleti a küldeménnyel való rendelkezés joga. Ez a jogosultság azt jelenti, hogy a feladó a küldeményt útközben feltartóztathatja, visszairányíthatja, más címzettet vagy rendeltetési helyet jelölhet ki. A feladó utólagos rendelkezési jogának gyakorlása a fuvarozási szerződés egyoldalú módosítását jelenti, ezért a feladót terheli az

utólagos rendelkezéssel felmerült díjtöbblet és költség.

A feladó köteles a küldeményt úgy csomagolni, hogy a csomagolás azt megóvja, és a küldemény mások személyét vagy vagyonát ne veszélyeztesse. Ha a fuvarozó megállapítja, hogy a csomagolás ezeknek a követelményeknek nem felel meg, a küldemény továbbítását csak a feladó írásbeli kívánságára vállalhatja, azonban írásbeli utasítás ellenére sem vállalható a küldemény fuvarozása, ha az mások személyét vagy vagyonát veszélyeztet.

Köteles a feladó a fuvarozónak a fuvarozás lebonyolításához szükséges okmányokat és hatósági engedélyeket átadni. Mindaddig, amíg a feladó e kötelezettségének nem tesz eleget, a fuvarozó a küldemény átvételét megtagadhatja. A fuvarozó köteles az átadott okmányokat megfelelően felhasználni. A küldemény berakása többnyire a feladót, kirakása a címzettet terheli.

Felelősségi szabályok

Ha a fuvarozó a fuvarozás megkezdés előtt a fuvarszköz kiállításával késlekedik, a feladó elállhat a szerződéstől és kártérítésként a berakás eredménytelen megkísérléséből eredő költségeket, valamint a más fuvarozónak kifizetett fuvardíj-többletet érvényesítheti. Ha pedig a fuvarozóval közölte a küldemény tárgyát, vagy arról a fuvarozónak e nélkül is tudomása volt, akkor a küldemény elveszése, megsemmisülése, illetőleg értékcsökkenése (megrongálódás, megromlás) esetén követelheti az ebből eredő kárát is.

A fuvarozó késedelembe esése bekövetkezhet a fuvarozás tartama alatt is, ha a szerződésben vagy a jogszabályban megállapított fuvarozási határidőket túllépi.

A fuvarozás lebonyolítása alatti késedelem esetén a feladó, illetőleg a címzett a késedelem tartamához mért, de legfeljebb a fuvardíjnak megfelelő kötbért követelhet. Ezen felül a feladó, illetőleg a címzett követelheti a kötbért meghaladó kárának megtérítését, ha a fuvarozó a határidőben való teljesítéshez fűződő érdek ismeretében írásban vállalta a határidő megtartását, és nem bizonyítja, hogy a késedelmet tevékenységi körén kívül eső elháríthatatlan ok (pl. árvíz, földrengés) idézte elő.

A fuvarozó felelősséggel tartozik az ún. árukárokért. E felelősségről akkor beszélünk, ha a küldemény az átvételtől a kiszolgáltatásig terjedő idő alatt teljesen vagy részlegesen elvesz, megsemmisül, vagy megsérül. Ilyenkor a fuvarozó fokozott felelősséggel tartozik: nem védekezhet azzal, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A fuvarozás ideje alatt a küldemény ugyanis kikerül a tulajdonos, birtokos hatalmából, aki nem, vagy nehezen tudja a küldemény sorsát befolyásolni. Erre tekintettel indokolt a fuvarozó fokozott felelősségének megállapítása.

Eszerint a fuvarozó csak akkor mentesül az ún. árukárokért való felelősség alól, ha azt:

1. a fuvarozó tevékenységi körén kívül eső elháríthatatlan ok,
2. a küldemény belső tulajdonsága (törekenység, beszáradás, stb.),
3. a csomagolás kívülről észre nem vehető hiányossága,
4. a feladó által végzett berakás, ill. a címzett által végzett kirakás okozta,
5. vagy annak következtében állott elő, hogy a feladó, a címzett vagy az általuk rendelt kísérő nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, ideértve azt az esetet is, ha a feladó a szükséges okmányokat nem adta át, vagy nem jól töltötte ki, továbbá ha a fuvarozót nem tájékoztatta a küldemény kívülről fel nem ismerhető rendkívüli értékéről.

A fuvarozó kártérítési kötelezettsége

A fokozott felelősséget ellensúlyozza a kártérítés mértékének korlátozása. A fuvarozó csak a fuvarozás alatt keletkezett tényleges "árúkárok" megtérítésére köteles. A kártérítés korlátozását a magyar polgári jog csak kivételesen engedi meg, főszabályként ugyanis a teljes kártérítés elve érvényesül, ami magában foglalja a tényleges kárt, az elmaradt hasznot, a költségeket és kiadásokat.

A fuvaroztató (feladó, címzett) csak pénzbeli kártérítésre tarthat igényt, de a fuvarozó a küldemény megrongálódása esetén választhat a sérülés kiküszöbölése vagy az értékcsökkenés megtérítése között. A fuvarozó a dolog feladáskori tényleges értékét köteles pénzben megtéríteni. Nem érvényesülnek azonban ezek a korlátozások, ha a fuvarozó a kárt szándékosan okozta.

Ha az átvételkor felismerhető, hogy a küldemény hiányos vagy sérült, a fuvarozóval szemben az igényt haladéktalanul érvényesíteni kell, ellenkező esetben az a későbbiekben már nem érvényesíthető. Ha a hiányt vagy sérülést az átvételkor nem lehetett felismerni, az igényt három napon belül lehet érvényesíteni a fuvarozóval szemben. A fuvarozásból eredő egyéb igények (pl. késedelem miatti kötbér igény) elévülési ideje az általános elévülési időhöz képest rövidebb, a fuvarozási szerződés alapján támasztható igények 1 év alatt ugyanis elévülnek.

A fuvarozó, vagy harmadik személy kártérítési követelése

Ha a feladó a berakással késedelembe esik, a fuvarozó kártérítést követelhet, és - az érdekmúlás bizonyítása nélkül - még az elállás joga is megilleti.

Ha a feladó írásban utasította a fuvarozót arra, hogy a küldeményt a csomagolás hiányosságai ellenére vegye át, a csomagolás hiányossága következtében a fuvarozóra vagy más személyre háruló kárt köteles megtéríteni és viselni tartozik a küldeményben keletkezett kárt is. Ha a fuvarozó a csomagolás kívülről észrevehető hiányosságai ellenére

anélkül vette át a küldeményt, hogy erre a feladó írásban utasította volna, a csomagolás hiányossága következtében a fuvarozó vagy más személy által elszenvedett, valamint a küldeményben keletkezett kárt fele-fele arányban viseli a fuvarozó és a feladó.

Ha a fuvarozás során harmadik személyek szenvednek kárt, - ennek leggyakoribb esete, amikor a fuvarozó több fuvaroztató küldeményét egy fuvarszközön szállítja, de előfordulhat olyan eset is, hogy kívülálló személyek károsodnak - a harmadik személlyel szemben a fuvarozó felel. A fuvarozó a kártérítés megfizetése után a feladótól követelheti a kifizetett kár megtérítését a felelősség általános szabályai szerint.